

Model Toleransi Digital dalam Memupuk Perpaduan Masyarakat Majmuk di Malaysia

KHAIRUL AZHAR MEERANGANI
S SALAHUDIN SUYURNO
ABDUL RAUF RIDZUAN
MOHD SUFIEAN HASSAN
SYAMSUL AZIZUL MARINSAH
MOHAMMAD FAHMI ABDUL HAMID

MASA POLICY DEVELOPMENT PROGRAMME

POLICY BRIEF 25

Model Toleransi Digital dalam Memupuk Perpaduan Masyarakat Majmuk di Malaysia

Khairul Azhar Meerangani
S Salahudin Suyurno
Abdul Rauf Ridzuan
Mohd Sufiean Hassan
Syamsul Azizul Marinsah
Mohammad Fahmi Abdul Hamid

2022

MASA POLICY DEVELOPMENT PROGRAMME

Model Toleransi Digital dalam Memupuk Perpaduan Masyarakat Majmuk di Malaysia

© INSTITUT MASA DEPAN MALAYSIA, 2024

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic, or mechanical, including photocopy, recording, or any other information storage, and retrieval system without prior permission in writing from Institut Masa Depan Malaysia.

Publisher:

Institut Masa Depan Malaysia (MASA)
192, Jalan Ara, Bukit Bandaraya,
59100 Kuala Lumpur.
Tel: 03-23881059 Fax: 03-23881049
E-mail: mpdp@institutmasa.com

Advisor:

Azril Mohd Amin

Editorial Team:

Marhaini Kamaruddin
Hamidah Atan
Mohamed Azmi Mohd Rasheed Khan
Mohd Noor Musa
Lili Fariza Ariffin
Sim Why Jean
Nurul Aqilah Azman
Muhammad Fadzil Anif
Nur Zalikhaa' Zainal Abidin
Liwani Che Long
Muhammad Haqimie Aiman Rosli
Muhammad Akmal Hamdan

PRAKATA

Institut Masa Depan Malaysia (MASA) merupakan sebuah badan pemikir bebas yang menggabungkan pakar-pakar kerajaan dan akademik dalam menjalankan penyelidikan, memberikan cadangan dasar dan analisis yang berkualiti tentang pelbagai isu dasar awam yang dipandu oleh nilai-nilai kemakmuran bersama.

Semenjak penubuhannya, MASA telah terlibat secara aktif dalam usaha merangka dasar dan polisi negara. MASA turut memperkenalkan Program Pembangunan Dasar MASA (MPDP) yang merupakan satu usaha rintis dalam mempromosi penyelidikan dasar dalam kalangan para penyelidik muda daripada Institusi Pengajian Tinggi Awam/Swasta seluruh negara, seiring dengan Wawasan Kemakmuran Bersama dan Matlamat Pembangunan Mampan yang telah diujarkan dengan Rancangan Malaysia Ke-12.

Menerusi inisiatif MPDP 1.0, sebanyak 30 Ringkasan Dasar telah berjaya dihasilkan merangkumi input/cadangan dasar merentas bidang seperti ekonomi, sosial, pendidikan dan pembangunan lestari.

MASA mengucapkan terima kasih kepada Dr. Khairul Azhar Meerangani dan kumpulan penyelidik atas penghasilan ringkasan dasar ini. Komitmen penerima geran MPDP serta kerjasama erat dengan pihak-pihak berkepentingan amat dihargai dan diharapkan dapat terus memberi impak positif kepada pembangunan dasar negara.

Azril Mohd Amin
Ketua Pegawai Eksekutif
Institut Masa Depan Malaysia

TENTANG MASA

Institut Masa Depan Malaysia (MASA) merupakan sebuah badan pemikir bebas yang menggabungkan pakar-pakar dalam kerajaan dan akademik untuk melakukan penyelidikan, memberikan cadangan dasar dan analisis yang berkualiti tentang pelbagai isu dasar awam yang dipandu oleh nilai-nilai kemakmuran bersama.

MASA telah ditubuhkan pada Januari 2019. Penubuhan organisasi ini telah diilhamkan dan diberi mandat oleh Perdana Menteri Ketujuh, YABhg. Tun Dr Mahathir Mohamad dan Perdana Menteri Kelapan, YB Tan Sri Dato' Haji Muhyiddin Bin Haji Md Yassin. MASA diasaskan dengan tujuan untuk mengembangkan falsafah kemakmuran bersama di Malaysia dan di rantau ini.

MASA juga telah diberi kepercayaan oleh Kerajaan Malaysia untuk membangunkan Wawasan Kemakmuran Bersama 2030 sebagai pelan sosioekonomi yang baharu untuk Malaysia.

Wawasan Kami

Untuk menjadi peneraju pemikiran idea dasar dan analisis yang berpandukan nilai-nilai kemakmuran bersama.

Matlamat Kami

Untuk mewujudkan dunia di mana tiada siapa yang ketinggalan dengan menggalakkan pembuat dasar membangunkan dasar-dasar yang dipacu data bagi memastikan kesaksamaan dalam pengagihan kekayaan serta penambahbaikan berterusan kesejahteraan rakyat.

TENTANG MPDP

Program Pembangunan Dasar MASA (MPDP) merupakan suatu usaha rintis dalam mempromosi penyelidikan dasar yang telah menjadi sebahagian daripada kajian unggulan MASA, seiring dengan Rancangan Malaysia Ke-12 serta disejajarkan dengan Wawasan Kemakmuran Bersama dan Matlamat Pembangunan Mampan.

Geran penyelidikan yang diperkenalkan pada 2021, mendapat sambutan yang memberangsangkan daripada institusi pengajian tinggi awam dan swasta serta badan bukan kerajaan.

Penyelidikan yang dijalankan menerusi MPDP merangkumi pelbagai bidang strategik. Antaranya kemiskinan multidimensi, pendidikan kumpulan B40, perancangan bandar lestari untuk komuniti berpendapatan rendah, keterangkuman wilayah di Sabah dan Sarawak, model perusahaan sosial untuk Perusahaan Mikro, Kecil dan Sederhana (PMKS), potensi ekonomi hijau dan sekuriti makanan.

Bidang strategik lain juga termasuk pemerksaan sektor ekopelancongan, perubahan iklim, kesiapsiagaan kesihatan dan daya tahan krisis masa hadapan, mengatasi keciciran pembelajaran, pemacuan pertumbuhan perniagaan, perumahan mampu milik dan perlindungan sosial.

Penyelidikan-penyelidikan ini mencerminkan aspirasi inisiatif yang diilhamkan oleh mantan Perdana Menteri ke-8 merangkap Pengerusi MASA, Tan Sri Dato' Haji Muhyiddin bin Hj. Md. Yassin.

SENARAI RINGKASAN DASAR MPDP 1.0

NO	TAJUK	KETUA PROJEK
1.	Family Digital Citizenship in Pandemic Recovery: Prospects, Challenges, and Policy Considerations	Prof. Madya Dr. Nor Diana Mohd Mahudin
2.	Kajian Kelestarian Perusahaan Sosial di Malaysia: Perspektif Pasca Pandemik COVID-19	Dr. Abu Hanifah bin Ayob
3.	Increasing Medical Specialists in Malaysia: Beware of Vicious Cycle	Asst. Prof. Ts. Dr. Chang Jing Jing
4.	Public Reactions and Acceptability on Carbon Tax Implementation in the Malaysian COVID-19 Economic Recovery Plan	Prof. Madya Dr. Izlawanie bt Muhammad
5.	Role of People with Disabilities towards Sustainability of Tourism Sectors in Malaysia	Ms. Kalai Vani A/P Kalimuthu
6.	Pelan Pembangunan Dasar Pengurusan Pendidikan Murid B40	Dr. Bity Salwana bt Alias
7.	The Adoption of Digital Technology in Micro-Retail Enterprises	Dr. Sharifah Muhairah Shahabudin

NO	TAJUK	KETUA PROJEK
8.	The Impact of COVID-Malaysia's Emergency Mitigation Measure on 10 High-Value Crops	Prof. Madya Dr. Fatimah Kayat
9.	Towards Enhancing Sustainability Practices Among SMEs: Awareness and Challenges	Dr. Wahidah bt Shari
10.	The Role of the Share of Energy from Renewable Sources on FDI Inflows	Dr. Goh Lim Thye
11.	Elderly Adaptive City Planning-Bringing the Age-Friendly City Concept to Live	Dr. Nur Aulia Rosni
12.	Micro SMEs Rescue Plan: No One is Left Behind	Dr. Foo Lee Peng
13.	Revitalizing the Urban B40 Communities Through The Development of a Multidimensional Integrated Community Sustainability Planning (ICSP) Framework	Dr. Peter Aning anak Tedong
14.	Grey Matter - An Examination of Malaysians Perspectives Towards Ageism and Impacts of Health	Prof. Dr. Choo Wan Yuen

NO	TAJUK	KETUA PROJEK
15.	Road Safety and Health Risks of Food Delivery Riders During COVID-Implications and Recommendations	Dr. Laila Suriya Ahmad Apandi
16.	Exploring the Determinants of Community Well-being in Endemic Period: A Comparison Study between Rural and Urban Community	Dr. Naziatul Aziah Mohd Radzi
17.	Social, Economic, and Environmental Factors Determining COVID-19 Severity in Malaysia: Lessons Learnt From Non-Pharmaceutical Interventions (NPIs)	Dr. Teh Bor Tsong
18.	Human Capital Transformation in Talent Management Affecting Kelantan State Employee Performance During Pandemic COVID-19	Dr. Iskandar Hasan Tan bin Abdullah
19.	Pembangunan Sabah ke Arah Mencapai Kelestarian Hidup Masyarakat dan Kunci Kepada Malaysia Sebagai Negara Maju 2025	Dr. Mohd Ikbal bin Mohd Huda

NO	TAJUK	KETUA PROJEK
20.	The Development of Youth Agropreneur Policy and Framework for Food Safety Sustainability and Poverty Reduction	Prof. Madya Dr. Sylvia @ Nabila Azwa bt Ambad
21.	Ketahanan dan Kapasiti Adaptasi Sektor Ekopelancongan Terhadap Pandemik COVID-19: Kajian Kes Komuniti Setempat di Pulau Tioman	Dr. Siti Nor Liyana bt Harun
22.	Input Polisi Bagi Penyelesaian Kemiskinan Situasi Untuk Keperluan Pelan Pemulihan Negara (PPN)	Prof. Madya Dr. Wan Ahmad Amir Zal bin Wan Ismail
23.	Ruang Hijau Bandar Sebagai Indeks Untuk Dasar Kesihatan Mental Mampan Semasa Pandemik	Prof. Madya Dr. Mohd Ramzi bin Mohd Hussain
24.	Assessing Organizational Resources for Post Pandemic Resiliency and Employees' Well-Being	Asst. Prof. Dr. Low Mei Peng
25.	Model T-Digital dalam Memupuk Perpaduan Masyarakat Majmuk di Malaysia	Dr. Khairul Azhar bin Meerangani

NO	TAJUK	KETUA PROJEK
26.	Mental Health Services Mapping for School Going Children and Adolescents	Dr. Tengku Amatullah Madeehah bt Tengku Mohd
27.	COVID-19 Outbreak-Analysis Visualization and Classification of Food Insecurity Among Vulnerable Groups	Prof. Madya Dr. Mohd Asrul Affendi Abdullah
28.	Government and Corporate Social Responsibilities for Malaysians' Livelihoods During COVID-19: A Retrospective and Prospective Reflective Analysis of Initiatives in 2020 and Beyond	Dr. Cheong Huey Fen
29.	Sustainable Development Goals (SDG): From STEM to Employability	Prof. Dr. Teoh Sian Hoon
30.	Big Data Analytics (BDA) Capability Model for SMEs: Post COVID-19	Dr. Mohammad Falahat

ISI KANDUNGAN

Isi Kandungan	1
Biografi	2
Pengenalan	5
Ringkasan Eksekutif	8
Latar Belakang Polisi	10
Polisi Perpaduan di Malaysia	15
Toleransi Digital dan Masyarakat Majmuk	20
Indeks Toleransi Digital	46
Penutup	50
Rujukan	51

BIOGRAFI

KHAIRUL AZHAR MEERANGANI

Khairul Azhar Meerangani adalah seorang Pensyarah Kanan di Academy of Contemporary Islamic Studies, Universiti Teknologi MARA (UiTM), Malaysia. Beliau telah meraih gelaran Doktor Falsafah dalam Shariah daripada Academy of Islamic Studies, Universiti Malaya pada tahun 2017 dan mempunyai minat penyelidikan dalam bidang Fiqh Islam, Dasar Awam Islam, dan Hukum Islam dalam Masyarakat. Khairul Azhar telah mengajar pelbagai mata pelajaran berkaitan Islam di universiti dan telah menerbitkan penyelidikan dalam beberapa platform, termasuk Google Scholar dan Scopus. Selain daripada tugas akademiknya, beliau juga terlibat dalam beberapa projek penyelidikan yang berkaitan dengan isu-isu sosial dan budaya di Malaysia.

S SALAHUDIN SUYURNO

S. Salahudin bin Hj. Suyurno adalah pensyarah di Akademi Pengajian Islam Kontemporari (ACIS) UiTM Melaka. Dengan pendidikan dalam Psikologi Agama dan Komunikasi Islam, beliau telah mencapai pelbagai pencapaian akademik, termasuk mendapat anugerah emas dan perak dalam penyelidikan serta inovasi. Beliau juga aktif dalam penyelidikan dengan penglibatan dalam pelbagai projek penyelidikan termasuk yang berkaitan dengan gelagat filantropi semasa pandemik COVID-19. Salahudin merupakan individu yang penting dalam bidang Pengajian Islam Kontemporari.

ABDUL RAUF RIDZUAN

Abdul Rauf Ridzuan, seorang cendekiawan berpengalaman, memegang Ph.D. dalam Komunikasi Massa dari UPM serta Master dalam Komunikasi Massa dari UiTM. Beliau telah menghasilkan 2 buku, 13 bab buku, serta lebih daripada 40 jurnal penyelidikan dengan penjenamaan di Web of Science dan Scopus. Pengalaman kepimpinan Abdul Rauf mencakupkan peranan penting dalam universiti serta kerjasama antarabangsa. Beliau dianugerahkan berbagai pingat emas, perak, dan gangsa untuk inovasi penyelidikan serta menerima pelbagai penghargaan akademik. Dengan h-Index 7 dan lebih daripada 100 kutipan, Abdul Rauf Ridzuan adalah pakar dalam bidang komunikasi massa.

MOHD SUFIEAN HASSAN

Mohd Sufiean Hassan merupakan Pensyarah Kanan di Fakulti Pengajian Komunikasi & Media di UITM Cawangan Melaka sejak tahun 2021. Beliau memiliki gelaran Doktor dalam Bidang Komunikasi dan juga telah mendapat Ijazah Sarjana serta Ijazah Sarjana Muda dalam Pengajian Berkaitan Media dan Komunikasi dari UITM Shah Alam, Selangor. Pengalaman beliau dalam peranan pengurusan mencakupkan peranan sebagai Dekan Fakulti di Kolej Universiti Islam Melaka, dan beliau pernah menerima Anugerah Khidmat Cemerlang serta beberapa pingat emas untuk inovasi penyelidikan.

SYAMSUL AZIZUL MARINSAH

Syamsul Azizul Marinsah adalah seorang akademik yang berkhidmat di Fakulti Pengajian Islam di Universiti Malaysia Sabah. Beliau memperoleh Ijazah Falsafah dari Universiti Malaya pada tahun 2017 dan memegang Ijazah Sarjana Syariah serta Ijazah Sarjana Muda Syariah dari Universiti yang sama pada tahun 2013 dan 2011. Syamsul Azizul telah menyumbang kepada 19 projek penyelidikan dan menerbitkan 84 karya ilmiah. Bidang minat penyelidikan beliau merangkumi Syariah (Fiqh Islam), Fiqh Kontemporari, Fiqh Budaya, Sosiologi Islam, dan beliau mempunyai metrik Scopus dengan h-Index sebanyak 2 dan 7 sitiran.

MOHAMMAD FAHMI ABDUL HAMID

Mohammad Fahmi Abdul Hamid adalah seorang pensyarah kanan di Academy of Contemporary Islamic Studies, UiTM. Beliau memegang Ijazah Doktor dalam bidang Hadith dari Academy of Islamic Studies, Universiti Malaya pada tahun 2019. Pengalaman kerja beliau termasuk peranan sebagai pensyarah di Tawau Community College dari Jun 2018 hingga Ogos 2020. Mohammad Fahmi memiliki minat penyelidikan dalam bidang Hadith Studies, Hadith Analysis, Fiqh al-Hadith, Tarekat Tasawuf, dan Tahfiz al-Quran. Beliau juga telah meraih pengiktirafan dalam pertandingan inovasi dan pertandingan poster inovasi, termasuk sejumlah pingat emas dan perak dalam pertandingan kebangsaan pada tahun 2019 dan 2021.

Pengenalan

Persidangan Umum UNESCO pada tahun 1995 merumuskan toleransi sebagai penghormatan, penerimaan dan pemahaman sejati mengenai kepelbagaian budaya di seluruh dunia, sama ada dalam bentuk ekspresi diri dan tindakan peribadi seseorang (Deklarasi Prinsip Toleransi, 2019). Toleransi ini dapat diwujudkan melalui pelbagai cara seperti memulakan hubungan erat, penerimaan sebagai anggota keluarga, atau melalui hubungan bukan keluarga yang merangkumi interaksi sosial, ekonomi, dan politik.

Dalam konteks Malaysia, budaya toleransi dan kesantunan budi ini sememangnya telah wujud dan sehati dalam interaksi sosial masyarakat, bukan sahaja dalam kalangan masyarakat Melayu, malahan juga dalam kalangan bangsa Cina, India dan sebagainya. Nilai budi dan kesantunan berbahasa dapat dilihat menerusi aktiviti seharian dan cara berinteraksi sesama ahli masyarakat, tanpa dipengaruhi perbezaan latar kaum dan agama. Ciri inilah yang telah menjadi identiti bangsa Malaysia sejak sekian lama, sehingga diperkenalkan slogan 'Malaysia Truly Asia' bagi menggambarkan sisi keunikan tersebut.

Meskipun begitu, perkembangan teknologi digital era ini menyaksikan peralihan interaksi yang berlaku secara drastik, daripada platform sosial kepada platform digital. Trend semasa menyaksikan komunikasi digital yang berlaku dalam pelbagai platform media seperti Facebook dan Twitter semakin jauh daripada nilai kesantunan berbahasa yang telah dibudayakan sejak sekian lama.

Teknologi digital yang sepatutnya dimanfaatkan untuk mengukuhkan keharmonian hubungan sosial, telah disalahgunakan dengan mencetuskan ekosistem digital yang negatif. Kebebasan bersuara yang diperuntukkan telah dimanipulasi bagi dengan menzahirkan segala reaksi terpendam tanpa mengira konflik dan ketegangan yang berisiko tercetus. Ini termasuklah dengan memainkan sentimen perkauman dan keagamaan di media digital menerusi perkongsian dan penyebaran maklumat yang tidak benar, tidak matang atau dipetik di luar konteks (*out of context*).

Situasi ini sudah pastinya membimbangkan, lebih-lebih lagi melibatkan generasi muda yang dikhuatiri cenderung melupakan nilai-nilai murni dan kesantunan ketika berkomunikasi. Secara tidak langsung, fenomena ini juga boleh menjejaskan imej Malaysia yang konsisten mempertahankan norma ketimuran selama ini, memandangkan semua bentuk perlakuan tersebut boleh diakses secara terbuka di seluruh negara.

Justeru, nilai toleransi dan kesantunan digital ini perlu dibangunkan dalam bentuk polisi yang bersesuaian dengan realiti kemajmukan Malaysia dan perkembangan dunia digital semasa. Ini bagi memastikan komunikasi yang berlaku dalam media sosial bebas daripada sebarang konflik, terutamanya melibatkan segmen kaum dan agama. Sekaligus, mendokong hasrat yang telah sekian lama diaspirasikan oleh pihak kerajaan, iaitu mewujudkan kestabilan dan kemakmuran negara berpaksikan perpaduan dan keharmonian masyarakat.

Dalam masa yang sama, ia mampu merealisasikan manifestasi prinsip Rukun Negara yang menjadi tunjang ketamadunan negara, iaitu melahirkan masyarakat yang mampu menguruskan perbezaan, menghormati kepelbagaian serta mempraktikkan nilai kesopanan dan kesusilaan dalam interaksi sosial.

Cadangan Polisi

Cadangan 1

- Membangunkan Model Toleransi Digital bagi merealisasikan hasrat memupuk perpaduan dalam masyarakat majmuk di Malaysia.

Cadangan 2

- Menekankan penerapan nilai-nilai kekeluargaan dalam hubungan dan interaksi sosial masyarakat perlu diperluaskan.

Cadangan 3

- Pemantauan yang berterusan menerusi penetapan Petunjuk Prestasi Utama perlu dilaksanakan secara komprehensif dan sistematik.

Ringkasan Eksekutif

Kepelbagaian kaum dan agama yang hidup bersama merupakan identiti unik masyarakat majmuk di Malaysia. Namun begitu, usaha untuk mengekalkan keharmonian sudah pastinya berhadapan dengan pelbagai cabaran terutamanya pada era Revolusi Industri (IR4.0), yang menyaksikan perkembangan pesat dalam platform teknologi maklumat dan komunikasi (ICT). Kemudahan media digital yang ditawarkan teknologi kini telah disalahgunakan sebagai instrumen provokatif. Kebebasan bersuara dan berekspresi telah disalahtafsirkan, hingga mengundang penghinaan terhadap agama dan kaum, juga ujaran kebencian. Ini kerana elemen agama dan kaum merupakan komoditi yang sering dijadikan modal untuk menimbulkan rasa tidak puas hati dan konflik. Justeru, kajian ini dilaksanakan bertujuan menganalisis faktor konflik digital dan pola interaksi digital dalam masyarakat majmuk di Malaysia.

Seterusnya, Model Toleransi Digital dibangunkan sebagai panduan dalam memupuk perpaduan masyarakat majmuk di Malaysia. Pendekatan kualitatif menerusi sesi Focus Group Discussion (FGD) telah dijalankan menerusi penglibatan lima panel pakar daripada pelbagai institusi. Laporan panel ini telah ditranskripkan dan seterusnya dianalisis menggunakan perisian Atlas.ti.

Dapatan daripada analisis ini telah merumuskan enam faktor yang menyumbang kepada konflik digital dalam masyarakat majmuk iaitu kebebasan bersuara, literasi media, integriti diri, kebebasan bersuara, persaingan politik, kontrak sosial dan senario kosmopolitanisme. Laporan analisis turut mengesahkan keempat-empat komponen Model Toleransi Digital iaitu Komuniti, Kepatuhan, Penghormatan dan Orientasi Masa Hadapan.

Selain itu, pendekatan kuantitatif menggunakan reka bentuk tinjauan turut dilakukan, menerusi edaran soal selidik kepada responden kajian. Analisis yang telah dilakukan merekodkan bacaan Cronbach Alpha yang tinggi bagi kesemua 42 item, iaitu 0.983.

Analisis ANOVA yang dilakukan telah merumuskan pengaruh yang signifikan bagi item jantina, umur, kaum, agama, kerjaya, pendidikan dan negeri terhadap nilai toleransi. Berdasarkan komponen dan nilai teras yang terdapat dalam model ini, pelaksanaannya dilihat melibatkan tiga pemegang taruh utama, iaitu Kementerian Perpaduan Negara, Kementerian Pendidikan Malaysia serta Kementerian Belia dan Sukan.

Model Toleransi Digital ini turut penting dan praktikal bagi memupuk perpaduan dalam masyarakat majmuk di Malaysia, terutamanya menerusi platform digital masa kini. Inisiatif ini selain selaras dengan Wawasan Kemakmuran Bersama 2030 (WKB2030) dan Rancangan Malaysia Ke-12 (RMKe-12), ia turut menjadi nilai tambah dalam pelaksanaan Dasar Perpaduan Negara (Rangka Tindakan Perpaduan Negara 2021-2030), Dasar Keselamatan Negara (Strategi Keselamatan Siber Malaysia 2020-2024), Keluarga Malaysia (Keberhasilan Kebahagiaan) serta Indeks Perpaduan Nasional (IPNas).

Justeru, Model Toleransi Digital yang diterjemahkan dalam bentuk ringkasan polisi ini mampu memainkan peranan dalam mewujudkan ekosistem digital yang harmoni dan selamat, sekaligus memacu Malaysia ke arah negara berprestasi tinggi.

Latar Belakang Polisi

Perkembangan teknologi semasa menyaksikan peningkatan akses terhadap penggunaan media digital dalam kalangan masyarakat. Meskipun dari satu sudut memberikan impak yang positif, namun penyalahgunaan kebebasan ini oleh pihak tertentu dengan menyentuh isu-isu sensitif dan provokatif melibatkan kaum dan agama telah menimbulkan ketegangan dalam kalangan masyarakat di samping mencetuskan konflik digital.

Bagi mengukur tahap hubungan dalam masyarakat majmuk di Malaysia, dua indeks utama telah diperkenalkan, iaitu Indeks Ketegangan Masyarakat (IKM) dan Indeks Perhubungan Masyarakat (IPM).

Namun, kedua-dua indeks tersebut telah digantikan oleh Indeks Perpaduan Nasional (IPNas) bermula tahun 2018 bertujuan mengukur tahap perpaduan dan keharmonian yang menggambarkan hubungan masyarakat pelbagai etnik di Malaysia. Indeks ini memfokuskan kepada tiga elemen utama, iaitu asas masyarakat (struktur, sejarah, biografi), teras utama (perpaduan, kesepaduan, penyatupaduan) dan defisit sosial.

Dengan nilai skor sebanyak 0.567 pada tahun 2018 dan 0.629 pada tahun 2022, pihak Kementerian Perpaduan Negara telah menasaskan peningkatan skor kepada 0.7 menjelang 2025, selaras dengan hasrat yang terkandung dalam RMKe-12.

Selain itu, Laporan Indeks Keamanan Global turut dijadikan panduan dalam menilai keharmonian dan kesejahteraan hubungan masyarakat. Pada tahun 2022, Malaysia secara keseluruhannya berada pada kedudukan ke-18 daripada 163 negara, naik empat anak tangga daripada kedudukan tahun sebelumnya.

Dari sudut kolektif, Malaysia berada pada kedudukan ke-5 di rantau Asia Pasifik dan ke-2 di rantau Asia Tenggara, di belakang Singapura. Sekiranya disorot pencapaian Malaysia dari 2018- 2022, kedudukan terbaik yang pernah dicapai Malaysia adalah pada kedudukan ke-16, iaitu pada tahun 2019.

Daripada tiga domain yang ditetapkan, pencapaian Malaysia dipengaruhi oleh faktor konflik dalaman dan ketidakstabilan politik. Faktor keunikan Malaysia yang beridentitikan kemajmukan masyarakat sudah pastinya menyukarkan usaha tersebut, terutamanya berhadapan dengan cabaran Revolusi Industri 4.0, yang menyaksikan peralihan daripada interaksi sosial kepada interaksi digital.

Namun sesuai dengan pengalaman kemerdekaan melebihi 6 dekad, inisiatif yang sewajarnya perlu digerakkan bagi menangani konflik digital antara kaum dan agama di Malaysia, bagi memastikan pencapaian yang lebih baik dapat diraih dalam indeks ini. Sekaligus, mewujudkan masyarakat yang lebih aman, harmoni dan stabil mendepani cabaran global.

Revolusi Industri 4.0 telah membawa perubahan besar dalam dunia digital, sekaligus turut memberi kesan yang besar terhadap pola interaksi sosial dalam masyarakat. Berdasarkan laporan statistik penggunaan internet sedunia 2021, sejumlah 29.1 juta orang atau 88.2% daripada 33.3 juta penduduk Malaysia merupakan pengguna internet. Penggunaan internet lebih tertumpu kepada media sosial baharu seperti Facebook, Twitter, Instagram dan Whatsapp.

Namun begitu, kecanggihan teknologi dan kebolehcapaian internet yang semakin meningkat secara tidak langsung telah menyumbang kepada pelbagai gejala tidak sihat yang berlaku dalam kalangan warga dunia digital. Gejala ini termasuklah pengintipan dan pbulian siber, penyebaran fitnah dan berita palsu, membuat komentar yang tidak beradab dan ujaran kebencian, di samping meniup sentimen perkauman dan keagamaan.

Kajian yang dilakukan oleh pihak UiTM dan SKMM mendapati hampir 80% kandungan bahan di media sosial media pada ketika ini berbau perkauman. Hal ini telah mendorong pihak kerajaan untuk memperkenalkan Akta Kebencian Agama dan Kaum bagi menyekat trend penghinaan terhadap kaum dan agama yang semakin berleluasa.

Dalam masa yang sama, pihak kerajaan juga sedang mengkaji untuk memberikan kuasa sepenuhnya kepada Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (MCMC) bagi memadam paparan aktiviti penularan maklumat palsu, fitnah serta perkauman di media sosial. Tindakan ini merupakan suatu inisiatif yang diambil bagi menangani penyalahgunaan media sosial yang semakin meruncing.

Kemerosotan ekonomi pasca ancaman COVID-19, ditambah kemelut politik nasional yang tercetus penghujung Februari 2020, dilihat telah merancakkan kembali suhu politik tanah air. Platform media sosial popular seperti Facebook dan Twitter telah dijadikan medium perdebatan dan provokasi berkaitan isu-isu semasa, terutamanya berkaitan kaum dan agama.

Pihak Kementerian Dalam Negeri (KDN) melaporkan sebanyak 266 kertas siasatan telah dibuka dalam tempoh enam bulan pertama tahun 2020, antaranya melibatkan kesalahan menghasut dan penyebaran berita palsu atau berunsur hasutan. Daripada jumlah ini, sebanyak 172 kes masih dalam siasatan, manakala 30 kes telah didakwa di mahkamah, 12 lagi diberikan notis amaran, 13 dalam proses perbicaraan dan 17 telah mengaku bersalah (Harian Metro, 2020).

Menurut Menteri Dalam Negeri, Datuk Seri Hamzah Zainuddin, angka ini mencatatkan peningkatan drastik jika dibandingkan dengan tiga tahun sebelumnya, iaitu 78 kes (2019), 31 kes (2018) dan 9 kes (2017). Kes-kes ini ternyata menimbulkan keresahan dan ketidaktenteraman dalam kalangan masyarakat awam, terutamanya apabila melibatkan isu-isu sensitif seperti institusi diraja, kaum, agama, kedudukan dan keistimewaan hak yang dilindungi oleh Perlembagaan Persekutuan (SKMM, 2020).

Berdasarkan permasalahan yang dinyatakan, maka Model Toleransi Digital ini dibangun untuk mewujudkan ekosistem digital yang harmoni, sebagai platform interaksi sosial masyarakat pelbagai kaum dan agama di Malaysia.

Model ini bernuansakan realiti kemajmukan Malaysia yang penuh dengan nilai berbudi bahasa dan saling menghormati sebagai teras jati diri Bangsa Malaysia. Justeru, usaha mewujudkan masyarakat yang mampu mendepani perkembangan era digitalisasi tanpa mengesampingkan ciri kebudayaan dan jati diri bangsa mampu direalisasikan.

Inisiatif ini bukan sahaja mampu menterjemahkan prinsip kesopanan dan kesusilaan dalam Rukun Negara, bahkan sejajar dengan dasar utama kerajaan menerusi Dasar Perpaduan Negara, Keluarga Malaysia, RMKe-12 dan WKB2030. Ia bagi mengukuhkan perpaduan dan integrasi nasional serta membentuk identiti nasional dengan semangat jati diri, toleransi, saling hormat menghormati dan bertanggungjawab. Sekaligus, merealisasikan konsep 'Perpaduan Dalam Kepelbagaian' sebagaimana yang telah digagaskan oleh pihak kerajaan.

Polisi Perpaduan di Malaysia

Polisi Toleransi Digital yang dihasilkan ini bertujuan memupuk perpaduan dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Nilai toleransi berperanan sebagai teras utama yang mengharmonikan perbezaan dan kepelbagaian menjadi suatu keunikan bagi Keluarga Malaysia.

Justeru, polisi ini dilihat mampu memberikan nilai tambah terhadap beberapa polisi sedia ada, seperti berikut:

(1) Wawasan Kemakmuran Bersama 2030

Wawasan Kemakmuran Bersama 2030 (WKB2030) merupakan satu agenda sosial kerajaan bertujuan menyediakan taraf hidup yang wajar kepada semua rakyat Malaysia menjelang tahun 2030.

Objektif ketiga WKB 2030 telah menekankan matlamat menjadikan Malaysia sebuah negara yang bersatu, makmur dan bernaung seterusnya muncul sebagai paksi ekonomi Asia.

Melalui Teras Strategik ke-7 WKB 2030 iaitu Modal Sosial, kerajaan telah menasarkankan peningkatan positif terhadap Indeks Perpaduan, Indeks Keharmonian Agama dan Indeks Keharmonian Kejiranan.

Justeru, polisi ini terlibat secara langsung dalam merealisasikan teras strategik tersebut, dalam rangka menterjemahkan identiti unik kepelbagaian latar agama, kaum dan budaya yang wujud di Malaysia.

(2) Dasar Perpaduan Negara

Dasar Perpaduan Negara diwujudkan dengan hasrat mengukuhkan perpaduan dan integrasi nasional serta membentuk identiti nasional dengan semangat jati diri, toleransi, saling hormat menghormati dan bertanggungjawab. Dasar ini diperkukuhkan menerusi pelancaran Rangka Tindakan Perpaduan Negara 2021-2030, selaras dengan Wawasan Kemakmuran Bersama 2030.

Justeru, polisi ini berpotensi memenuhi aspirasi ke-3 ini, iaitu mengukuhkan ekosistem perpaduan menerusi strategi memantapkan keberkesanan komunikasi sebagai kunci perpaduan. Seterusnya, meningkatkan kesedaran sosial dalam masyarakat dalam mewujudkan ekosistem digital yang harmoni sebagai platform interaksi sosial masyarakat majmuk di Malaysia.

(3) Dasar Keselamatan Negara (2021-2025)

Dasar Keselamatan Negara atau DKN diperkenalkan sebagai dokumen utama dalam menghadapi pelbagai ancaman keselamatan yang semakin dinamik dan kompleks. Melalui DKN ini, pelaksanaan Strategi Utama akan dapat memastikan Nilai-Nilai Teras Keselamatan Negara (*National Security Core*) dipertahankan seterusnya menjadikan Malaysia bebas dari segala bentuk ancaman, bukan sahaja yang bersifat fizikal, malah juga ancaman bukan fizikal yang mempengaruhi dan merosakkan pemikiran rakyat.

Teras ke-3 dasar ini memfokuskan kepada tema kesepaduan nasional, dengan penekanan kepada elemen integrasi nasional, kontrak sosial, semangat kenegaraan, perpaduan masyarakat, sensitiviti toleransi dan budaya digital Malaysia.

Dalam masa yang sama, ia juga menyokong kepada Pelan Pemulihan Negara yang direncanakan oleh Majlis Pemulihan Negara berkaitan keterangkuman sosial dan wilayah. Dasar ini telah diperkukuhkan menerusi Strategi Keselamatan Siber Malaysia (MCSS) 2020-2024, yang memfokuskan usaha pengukuhan penguatkuasaan jenayah siber bagi mewujudkan keselamatan siber dan ekosistem digital yang harmoni.

Justeru, polisi ini mampu menyediakan panduan bagi memacu interaksi digital yang lebih harmoni sesama masyarakat, menerusi penghormatan dan penerimaan terhadap asas kemajmukan Malaysia, yang diterjemahkan melalui nilai kesantunan dan budi bahasa sebagai teras kebudayaan Bangsa Malaysia.

(4) Keluarga Malaysia

Pendekatan Keluarga Malaysia diperkenalkan dengan hasrat mewujudkan ikatan kekeluargaan dalam kalangan masyarakat pelbagai etnik dan agama di Malaysia.

Dengan nilai 'Keterangkuman, Kebersamaan', Kesyukuran', pendekatan ini memfokuskan pembentukan Keluarga Malaysia yang mampu menerima persamaan dan perbezaan berdasarkan nilai-nilai kekeluargaan berpandukan Perlembagaan Persekutuan dan Rukun Negara. Petunjuk Prestasi Utama dalam menilai keberhasilan pendekatan ini adalah menerusi mekanisme Keberhasilan Kebahagiaan yang akan digerakkan oleh para pemegang taruh.

Justeru, polisi ini memainkan peranan penting dalam memandu para pemegang taruh untuk merealisasikan KPI yang telah digariskan, menerusi penekanan terhadap nilai toleransi.

(5) Rancangan Malaysia Ke-12 (2021-2025)

Rancangan Malaysia Ke-12 (RMKe-12) menekankan agenda pemulihan dan pembangunan sosioekonomi Malaysia untuk kemampanan dan kemakmuran jangka panjang. Fokus Tema 2 RMKe-12 ini adalah memperkukuh keselamatan, kesejahteraan dan inklusiviti, yang digerakkan menerusi Pemacu Perubahan IV, iaitu memantapkan keselamatan negara dan perpaduan untuk pembinaan negara bangsa.

Bagi merealisasikan tema ini, bidang keutamaan E, iaitu memperkukuh perpaduan untuk negara makmur telah dijadikan dalam mengekalkan Malaysia sebagai sebuah negara yang teguh dan berdaya tahan. Interaksi sosial dan perpaduan masyarakat akan terus dipupuk melalui penggunaan platform digital secara beretika dan bertanggungjawab.

Dengan sasaran untuk mencapai kedudukan ke-10 teratas dalam Global Peace Indeks, dua strategi utama telah direncanakan, iaitu membina masyarakat yang lebih toleran serta menggalakkan penggunaan platform digital secara beretika.

Justeru, polisi ini mampu merealisasikan fokus tema yang dinyatakan menerusi nilai tambah terhadap kedua-dua strategi tersebut.

(6) Indeks Perpaduan Nasional

Indeks Perpaduan Nasional (IPNas) dibangunkan bagi mengukur tahap perpaduan dan keharmonian yang menggambarkan hubungan masyarakat pelbagai etnik di Malaysia.

Indeks ini memfokuskan kepada tiga elemen utama, iaitu asas masyarakat (struktur, sejarah, biografi), teras utama (perpaduan, kesepaduan, penyatupaduan) dan defisit sosial. Dengan 7 konstruk dan 34 komponen, indeks ini diharapkan mampu menilai tahap perpaduan nasional dari semasa ke semasa.

Dengan nilai skor sebanyak 0.567 pada tahun 2018 dan 0.629 pada tahun 2022, pihak Kementerian Perpaduan Negara telah menasarkankan peningkatan skor kepada 0.7 menjelang 2025, selaras dengan hasrat yang terkandung dalam RMKe-12.

Justeru, polisi ini dilihat mampu memainkan peranan terhadap peningkatan nilai skor tersebut memandangkan beberapa komponen seperti kesepaduan sosial, detik perpaduan, etos bangsa dan hubungan sosial rentas etnik turut dijelaskan menerusi polisi ini.

Toleransi Digital dan Masyarakat Majmuk

Perkembangan era digital menyaksikan konflik ini telah berevolusi dalam bentuk baharu, yang jika tidak dibendung dengan segera, berpotensi menjerumuskan masyarakat Malaysia dengan konflik digital yang lebih mencabar.

Cabaran dunia semasa yang menyaksikan peralihan kepada interaksi digital juga memerlukan kepada suatu anjakan paradigma dalam mengatur hubungan antara masyarakat, lebih-lebih lagi dalam konteks kemajmukan yang wujud di Malaysia.

Interaksi masyarakat majmuk di Malaysia hari ini berada pada tahap yang berdaya tahan. Namun, defisit sosial dalam kalangan masyarakat berpotensi merencatkan usaha-usaha perpaduan dan keharmonian yang telah lama disemai.

Perkembangan era digital menyaksikan interaksi ini telah berevolusi dalam bentuk baharu, yang jika tidak dipantau secara berkesan, boleh mendedahkan hubungan sesama masyarakat majmuk di Malaysia berhadapan dengan konflik digital yang lebih mencabar.

(A) Faktor Konflik Digital

Berdasarkan dapatan yang diperoleh menerusi kajian ini, terdapat enam isu utama yang perlu diberikan perhatian oleh setiap pemegang taruh, baik di pihak kementerian, agensi, badan bukan kerajaan mahupun masyarakat itu sendiri. Keenam-enam isu ini boleh dibahagikan kepada dua kategori utama seperti berikut:

(1) Faktor Dalaman

Faktor dalaman atau intrinsik merujuk kepada faktor yang berkait rapat dengan pengaruh keperibadian atau kawalan seseorang individu. Ia memerlukan komitmen individu tersebut dalam memastikan segala tindakan dan pembawaannya dalam platform digital tidak menimbulkan konflik dan permasalahan kepada pihak lain.

Terdapat tiga faktor dalaman yang telah dikenal pasti mempengaruhi tahap toleransi dan perpaduan masyarakat, iaitu kebebasan bersuara, literasi media dan integriti diri.

(1.1) Kebebasan Bersuara

Perlembagaan Persekutuan menjamin kebebasan bersuara setiap warga, tertakluk dengan syarat dan peraturan yang ditetapkan. Kewujudan dunia tanpa sempadan menerusi platform digital berupaya mendedahkan setiap individu dengan pelbagai komunikasi luar jangka.

Justeru, suatu garis panduan atau akta bersesuaian perlu segera dirangka, sebagai nilai tambah kepada akta-akta sedia ada, seperti Akta Komunikasi dan Multimedia serta Akta Hasutan. Ini bagi memastikan setiap pengguna platform digital mempunyai tahap kesedaran yang tinggi berkaitan hak dan kebebasan bersuara yang dibenarkan, sesuai dengan latar budaya dan norma ketimuran masyarakat majmuk di Malaysia.

(1.2) Literasi Media

Kemudahan akses terhadap platform digital menyaksikan lambakan penyebaran dan perkongsian maklumat, terutamanya menerusi media digital berpengaruh seperti Twitter, Facebook, Whatsapp, Tik Tok dan Youtube. Justeru, setiap pengguna perlu mempunyai tahap literasi yang tinggi berkaitan isu-isu semasa yang berlegar bagi mengelakkan mereka menjadi mangsa eskploitasi pihak-pihak tertentu. Pihak kerajaan juga wajar mewujudkan lebih banyak platform-platform perkongsian seperti Sebenarnya.my bagi menangkis, menangani dan memperbetulkan penyebaran dan perkongsian maklumat palsu di platform digital. Tahap literasi yang tinggi dalam kalangan masyarakat berupaya menjadikan mereka lebih matang, cakna dan sensitif terhadap sesuatu isu dan permasalahan yang berlaku.

(1.3) Integriti Diri

Platform digital hanya berperanan sebagai perantaraan teknologi dalam memudahkan urusan masyarakat. Tuntasnya, setiap pengguna sebenarnya memainkan peranan penting dalam mewujudkan kawalan sendiri menerusi penghayatan dan penerapan nilai etika yang sewajarnya di media digital. Penggunaan media digital secara tidak beretika boleh mencetuskan perbalahan dan persengketaan sesama masyarakat. Justeru, kempen kesedaran, kursus dan modul bersesuaian boleh dirangka bertujuan memupuk kesedaran berkaitan penerapan nilai integriti dalam penggunaan platform digital. Sekaligus, ia mampu mewujudkan ekosistem digital yang lebih selamat dan harmoni menerusi kawalan sendiri setiap pengguna.

(2) Faktor Luaran

Faktor luaran atau ekstrinsik merujuk kepada faktor yang melibatkan pengaruh-pengaruh luar daripada individu itu sendiri. Namun, ia masih terangkum dalam persekitaran individu tersebut, baik secara langsung mahupun tidak langsung.

Justeru, faktor ini memerlukan kepada kebijaksanaan dan kredibiliti setiap individu, di samping komitmen pihak-pihak berkepentingan dalam memastikan senario tersebut tidak mempengaruhi konflik di platform digital. Terdapat tiga faktor luaran yang telah dikenal pasti mempengaruhi tahap toleransi dan perpaduan masyarakat, iaitu persaingan politik, kontrak sosial dan senario kosmopolitanisme.

(2.1) Persaingan Politik

Berdasarkan laporan Indeks Keamanan Global 2020-2021, faktor ketidakstabilan politik dikenal pasti sebagai salah satu domain yang mempengaruhi tahap keamanan, kesejahteraan dan keharmonian masyarakat di sesebuah negara. Bahkan, suasana politik yang kurang stabil juga turut mempengaruhi keyakinan para pelabur, yang akhirnya turut memberi kesan terhadap kemakmuran ekonomi negara.

Situasi ini berupaya mencetuskan kegusaran dan kegelisahan dalam kalangan masyarakat awam. Justeru, cadangan pewartaan Rang Undang-Undang (RUU) Perlembagaan (Pindaan) (No.3) 2022 (Peruntukan Larangan Ahli Parlimen Bertukar Parti) yang dibahaskan di Dewan Rakyat merupakan antara langkah penting dalam mewujudkan politik yang stabil.

Dalam masa yang sama, setiap pemain politik juga perlu mempunyai komitmen yang tinggi terhadap kestabilan dan kemakmuran negara, mengatasi kepentingan peribadi sendiri.

(2.2) Kontrak Sosial

Kontrak sosial dibina berasaskan persetujuan secara bersama pelbagai kaum di Tanah Melayu untuk saling menerima, memahami, menghormati dan bertolak ansur mengenai status quo masing-masing dalam usaha mewujudkan perpaduan ke arah kemerdekaan. Kontrak sosial berperanan sebagai tiang seri yang mendirikan Perlembagaan Persekutuan, menerusi penekanan terhadap lima teras utama, iaitu kedudukan agama Islam, hak keistimewaan orang Melayu dan peribumi, bahasa Melayu, kedudukan Raja-raja Melayu dan kewarganegaraan.

Namun begitu, realiti semasa menunjukkan bahawa kontrak sosial kini tidak lagi dianggap sebagai perintis perpaduan yang perlu diteruskan, sebaliknya asas baru yang menekankan kesamarataan hak perlu dilaksanakan. Maka, pertikaian dan perbincangan secara bebas berkaitan lima teras utama kontrak sosial ini mula menular di platform-platform digital.

Senario ini berupaya mencetuskan ketegangan dan konflik dalam masyarakat. Justeru, penerangan berkaitan kepentingan kontrak sosial ini wajar digerakkan menerusi kempen, kursus atau pelaksanaan modul tertentu bagi memupuk kesedaran, terutamanya dalam kalangan generasi muda di Malaysia.

(2.3) Senario Kosmopolitanisme

Kosmopolitanisme merujuk kepada suatu senario melibatkan masyarakat pelbagai etnik dan agama, yang mendiami sesuatu penempatan seperti rumah pangsa, taman perumahan dan sebagainya. Namun, interaksi yang berlaku sesama mereka berada pada tahap yang sangat minimum.

Kesenggangan hubungan yang berlaku ini berupaya mencetuskan prasangka dan curiga, terutamanya apabila timbulnya isu-isu berkaitan. Justeru, tapak integrasi yang bersesuaian seperti gotong-royong, sukaneka, sambutan perayaan, rumah terbuka, festival makanan dan sebagainya perlu dilaksanakan bagi mewujudkan interaksi sosial dalam kalangan masyarakat majmuk.

Dalam platform digital, aktiviti dan program yang sama boleh direncanakan seperti penghasilan video perpaduan, kuiz kefahaman budaya, penularan hashtag toleransi dan lain-lain yang bersesuaian. Langkah ini bertujuan memupuk kesedaran tentang nilai perpaduan dan kehidupan bersama yang perlu dikekalkan dalam kalangan masyarakat majmuk di Malaysia.

(B) Pola Interaksi Digital

Pola interaksi digital dalam masyarakat majmuk di Malaysia dirumuskan menerusi analisis soal selidik yang diedarkan kepada responden kajian.

Penentuan saiz sampel responden menerusi perisian G-Power bagi lima pemboleh ubah yang dinyatakan, telah menetapkan bilangan responden seramai 138 orang dengan tahap kebolehpercayaan sebanyak 95%.

Justeru, kajian ini telah melibatkan seramai 200 orang responden dari seluruh Malaysia, dengan hanya maklum balas daripada 175 orang responden sahaja yang diterima. Pemilihan responden dilakukan mengikut komposisi masyarakat majmuk di Malaysia pada tahun 2020, sebagaimana yang dikeluarkan oleh Jabatan Perangkaan Malaysia, iaitu Melayu: 60%, Cina: 25%, India: 15% dan lain-lain: 10%.

Kawalan terhadap komposisi responden ini dilakukan bagi memastikan dapatan soal selidik yang diperoleh dapat mencerminkan realiti sebenar masyarakat majmuk di Malaysia.

Analisis Cronbach Alpha yang telah dilakukan merekodkan bacaan yang tinggi bagi kesemua 42 item, iaitu 0.983. Justeru, semua instrumen yang ditetapkan dalam soal selidik ini mempunyai tahap kesahan dan kebolehpercayaan yang tinggi.

Soal selidik ini seterusnya telah diedarkan secara atas talian menggunakan Google Form. Soal selidik ini mempunyai 3 bahagian, iaitu Bahagian A (Demografi Responden-15 Soalan), Bahagian B (Nilai Toleransi-18 Soalan) dan Bahagian C (Toleransi Masyarakat Majmuk-24 Soalan).

Analisis demografi menunjukkan majoriti responden adalah perempuan iaitu 91 orang (52.6%) berbanding responden lelaki berjumlah 83 orang (47.4%). Responden berumur 15 hingga 25 tahun merupakan kategori paling ramai, iaitu 63 orang (36.0%) berbanding umur 25 - 35 tahun dan 35 - 45 tahun masing-masing seramai 51 orang (29.1%) dan 49 orang (28.0%). Responden yang berumur 45 ke atas pula seramai 11 orang (6.3%).

Majoriti responden adalah daripada kaum Melayu iaitu seramai 106 orang (60.6%), diikuti Cina 43 orang (24.6%), India 16 orang (9.1%), Peribumi Sabah 5 orang (2.9%), Peribumi Sarawak 3 orang (1.7%) dan Orang Asal 2 orang (1.1%).

Bagi pemboleh ubah agama pula, majoriti responden adalah beragama Islam iaitu seramai 106 orang atau 60.6% diikuti dengan Kristian seramai 25 (14.3%), Buddha 21 (12.0%), Hindu 14 (8.0%) dan lain-lain seramai 1 (0.6%).

Manakala bagi pemboleh ubah status perkahwinan, 90 (51.4%) responden telah berkahwin dan 85 (48.6%) responden masih bujang. Dari segi tempat tinggal, majoriti responden adalah dari bandar iaitu seramai 126 (72.0%) diikuti luar bandar 49 (28.0%) responden.

Hasil analisis deskriptif, majoriti responden iaitu seramai 164 (93.7%) menyatakan mempunyai kenalan berbeza etnik. Majoriti mereka memperoleh kenalan masing-masing melalui jiran dan rakan sekolah/institusi pengajian iaitu masing-masing seramai 91 (59.1%).

Seterusnya bagi persoalan pernah membaca, mendengar atau mengetahui sesuatu tentang budaya atau agama lain, majoriti responden menjawab ya iaitu seramai 171 (97.7%) dan majoriti daripada responden iaitu 148 (86.0%) memperoleh maklumat tersebut daripada media sosial (Facebook, Twitter dan lain-lain).

Analisis T-Test merekodkan perbezaan toleransi yang signifikan antara lelaki dan perempuan $p < 0.05$. Skor min toleransi bagi kaum perempuan ($M = 57754$, $SP = 0.2943$) adalah lebih tinggi berbanding kaum lelaki ($M = 54980$, $SP = 0.8664$).

Ujian ANOVA sehalu yang diperoleh pula menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan skor min toleransi masyarakat majmuk berdasarkan kaum ($F(5, 169) = 3.144$; $p < 0.05$). Keputusan ujian Post Hoc Scheffe pula mendapati skor min toleransi bagi kaum Melayu berbeza secara signifikan dengan kaum Cina, $p < 0.05$. Walaubagaimanapun, skor min toleransi bagi kaum-kaum yang lain adalah tidak berbeza secara signifikan.

Bagi analisis perbezaan toleransi antara agama, tidak terdapat perbezaan yang signifikan skor min toleransi masyarakat berdasarkan agama ($F(4, 170) = 2.279; p > 0.05$). Ini bermakna tahap skor toleransi antara agama adalah sama. Dapatan ini merumuskan bahawa responden tidak menganggap perbezaan agama sebagai halangan untuk bertoleransi sesama masyarakat. Ini kerana nilai toleransi itu sendiri bersifat universal merentasi sempada kaum dan agama.

Bagi aspek kerjaya, analisis menunjukkan sektor kerajaan mempunyai toleransi yang lebih tinggi berbanding sektor-sektor lain. Ujian ANOVA merekodkan perbezaan yang signifikan skor min toleransi masyarakat majmuk berdasarkan kerjaya ($F(4, 170) = 6.431; p < 0.05$).

Keputusan ujian Post Hoc Scheffe pula mendapati skor min toleransi bagi sektor kerajaan berbeza secara signifikan dengan sektor swasta dan bekerja sendiri, $p < 0.05$. Selain itu, skor min toleransi bagi sektor swasta juga berbeza secara signifikan dengan pelajar, $p < 0.05$. Begitu juga skor min toleransi bagi bekerja sendiri juga berbeza secara signifikan dengan pelajar, $p < 0.05$. Perkhidmatan kerajaan yang ditawarkan kepada setiap masyarakat mendedahkan mereka dengan interaksi sosial yang dinamik merentasi sempadan kaum dan agama.

(C) Modal Toleransi Digital

Draf Model Toleransi Digital yang dicadangkan dalam kajian ini telah diadaptasi dan diubahsuai daripada model kajian Hassan Abu Bakar dan Stacey L. Connaughton, *'Measuring Shared Cultural Characteristics in Malaysia: Scale Development And Validation'* (2010).

Empat pemboleh ubah telah dibentuk, dengan setiap pemboleh ubah ini telah dipecahkan pula kepada tiga sub konstruk masing-masing, iaitu Komuniti (Persaudaraan, Komunikasi, Kebersamaan), Kepatuhan (Nilai Etika, Perundangan, Kepercayaan), Penghormatan (Kematangan, Keharmonian, Integrasi) dan Orientasi Masa Hadapan (Kesaksamaan, Kemakmuran, Kestabilan).

Kesemua konstruk ini telah dibahagikan kepada 24 item dalam Bahagian C soal selidik, dan dapatan responden seterusnya dianalisis bagi menilai pengaruh setiap pemboleh ubah terhadap nilai toleransi. Analisis ANOVA yang dilakukan merekodkan hubungan signifikan antara keempat-empat pemboleh ubah dengan nilai toleransi ($p < 0.05$).

Analisis regresi yang dilakukan menunjukkan nilai pengaruh yang tinggi bagi kesemua pemboleh ubah, iaitu 84.2%. Pemboleh ubah Komuniti mencatatkan pengaruh tertinggi, iaitu ($B = 0.598$, $p < 0.05$), diikuti Penghormatan ($B = 0.361$, $p < 0.05$). Pemboleh ubah Kepatuhan merekodkan pengaruh secara negatif ($B = -0.166$, $p < 0.05$), dan pemboleh ubah Orientasi Masa Hadapan pula mencatatkan pengaruh yang tidak signifikan ($B = 0.88$, $p > 0.05$).

Dua faktor utama telah dikenal pasti yang berpotensi menyumbang kepada dapatan ini. Pertama, edaran soal selidik yang dijalankan secara atas talian (*Google Form*) memberi kesan terhadap kefahaman responden, kerana para penyelidik tidak dapat memandu responden berkaitan setiap soalan yang dikemukakan. Kedua, nilai bacaan tinggi yang telah dicatatkan oleh pemboleh ubah Komuniti secara tidak langsung turut mempengaruhi nilai bacaan kurang signifikan yang dicatatkan oleh pemboleh ubah Orientasi Masa Hadapan.

Justeru, ujian silang menggunakan pendekatan kuantitatif telah dilaksanakan menerusi sesi FGD. Pengesahan panel pakar yang diperoleh semasa sesi tersebut telah ditranskripikan, dan seterusnya dianalisis secara tematik menggunakan perisian Atlas.ti.

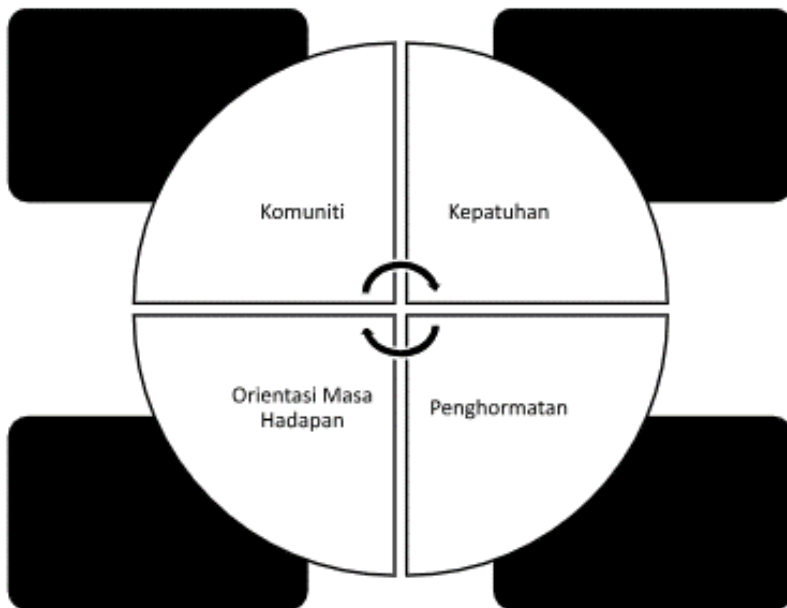
Berdasarkan laporan yang diperoleh, kesemua komponen yang terkandung dalam draf Model T-Digital ini adalah signifikan dan telah memenuhi objektif kajian, iaitu bagi memupuk perpaduan dalam masyarakat majmuk di Malaysia.

Model Toleransi Digital dibangunkan bagi merealisasikan hasrat memupuk perpaduan dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Ini selaras dengan pelaksanaan polisi-polisi sedia ada, seperti Dasar Perpaduan Negara, Dasar Keselamatan Negara, Keluarga Malaysia, Wawasan Kemakmuran Bersama dan sebagainya.

Justeru, bagi melahirkan masyarakat majmuk yang harmoni, saling menghormati dan saling meraikan kepelbagaian yang wujud, model ini dilihat mampu menjadi garis panduan dan nilai tambah dalam mewujudkan keharmonian dan kebahagiaan dalam masyarakat, terutamanya menerusi ekosistem digital yang harmoni sebagai platform interaksi sosial masyarakat majmuk di Malaysia. Model Toleransi Digital ini mempunyai empat komponen utama dengan 12 nilai teras, seperti di Rajah 1.

Rajah 1

Model Toleransi Digital

Penerangan ringkas berkaitan setiap komponen dan nilai teras yang wujud dalam model ini adalah seperti berikut:

(1) Komponen 1: Komuniti

Komuniti merujuk kepada kelompok masyarakat yang tinggal di sesebuah tempat, daerah atau negara. Dalam konteks ini, komuniti merujuk kepada setiap warga Malaysia dengan kepelbagaian etnik, agama, budaya dan wilayah. Setiap daripada mereka diikat dengan identiti sebagai sebuah Keluarga Malaysia berdasarkan elemen kewarganegaraan yang dimiliki. Komponen komuniti ini diperincikan menerusi tiga nilai teras utama, iaitu:

(1.1) Persaudaraan

Setiap warga perlu menghayati tradisi sejarah dan nilai kebudayaan yang dikongsikan secara bersama sebagai warga Malaysia. Walau dipisahkan dengan latar agama, etnik dan wilayah, mereka tetap memegang panji kebangsaan dan kekeluargaan, sebagai Bangsa Malaysia.

Pendekatan 'Keluarga Malaysia' yang dilaksanakan oleh pihak kerajaan yang menekankan penerapan nilai-nilai kekeluargaan dalam hubungan dan interaksi sosial masyarakat perlu diperluaskan. Justeru, pelaksanaan program-program kemasyarakatan yang mampu mengangkat nilai-nilai kekeluargaan ini, seperti gotong-royong, festival makanan, rumah terbuka, kelab belia, sukaneka perlu dilaksanakan di setiap peringkat melibatkan pelbagai lapisan masyarakat tanpa mengira latar perbezaan.

(1.2) Komunikasi

Komunikasi yang berkesan merupakan aspek utama dalam mewujudkan keharmonian dan kesejahteraan masyarakat. Nilai saling menerima dan berlapang dada menjadi kunci utama dalam mewujudkan komunikasi yang berkesan. Hak dan kebebasan bersuara yang dijamin Perlembagaan Persekutuan tidak wajar dijadikan lesen untuk membicarakan setiap perkara tanpa dipastikan ketulenan dan kesannya terhadap masyarakat. Nilai sensitiviti perlu diwujudkan dalam diri setiap individu bagi mengelakkan persengketaan yang berkesudahan.

Tema komunikasi yang dilaksanakan di platform digital wajar mengangkat nilai-nilai universal yang dipersetujui bersama, seperti cabaran ekonomi, kesan globalisasi, masalah pengangguran, krisis sosial, keselamatan awam dan sebagainya. Perbincangan berkaitan perkara-perkara sensitif seperti kontrak sosial, doktrin kepercayaan dan tradisi kebudayaan perlu dihindari semampu mungkin bagi menjamin kerukunan dan kemakmuran hidup bermasyarakat.

(1.3) Kebersamaan

Perbezaan dan kepelbagaian yang wujud dalam masyarakat majmuk di Malaysia tidak harus dilihat sebagai benteng yang memisahkan hubungan dan interaksi sosial semasa mereka. Sebaliknya, kepelbagaian ini perlu dilihat sebagai suatu keunikan yang mencambahkan kemeriahan dan kesentosaan sesama masyarakat.

Sebagai Keluarga Malaysia, nilai kebersamaan ini perlu dipupuk dan diterapkan dalam setiap keadaan, baik sewaktu susah mahupun senang. Segala cabaran dan rintangan yang wujud perlu dihadapi secara bersama.

Meskipun pati wujud perbezaan dan kepelbagaian, namun kesepakatan suara boleh dipamerkan, terutamanya sewaktu negara berhadapan dengan isu-isu kritikal, baik di peringkat domestik mahupun global.

Skandal rasuah, peperangan, pencerobohan dan penghinaan perlu ditanggapi dan dihadapi secara bersama bagi memastikan keutuhan dan perpaduan warga Malaysia.

(2) Komponen 2: Kepatuhan

Masyarakat yang beretika, berintegriti dan berdisiplin merupakan kunci kepada kemakmuran dan kestabilan sesebuah negara. Meskipun pihak kerajaan berupaya merangka pelbagai peraturan dan garis panduan, namun nilai kepatuhan sendiri terhadap segala perkara inilah yang menjadi tonggak yang menaungi kemajmukan masyarakat di Malaysia.

Setiap pihak wajar menginsafi peranan dan tanggungjawab masing-masing dalam mewujudkan persekitaran yang lebih harmoni dan selamat di platform digital, dengan mematuhi dan menghormati segala peraturan dan panduan yang ditetapkan.

(2.1) Nilai Etika

Nilai etika menjadi tunjang kepada pembentukan manusia yang beradab dan bertamadun. Meskipun pada dasarnya ia tidak mengikat secara lazim atau mempunyai nilai perundangan, namun pematuhan terhadap nilai etika seperti baik sangka, tolong-menolong, prihatin, bertanggungjawab dan hormat-menghormati perlu dipupuk, disemai dan dipraktikkan di setiap peringkat.

Penerapan nilai etika ini wajar digerakkan di peringkat awal bukan sekadar dalam bentuk teori semata-mata, bahkan perlu dihayati secara praktikal dalam lapangan masyarakat majmuk. Justeru, pembinaan modul, kursus dan program bersesuaian perlu dirangka dan dilaksanakan, terutamanya di peringkat rendah bagi memupuk keperibadian dan tingkah laku yang mulia.

Dalam masa yang sama, generasi muda yang mendominasi platform digital juga wajar dipantau agar tidak terpengaruh dengan perlakuan dan trend buruk di media sosial. Justeru, peranan pihak berkepentingan seperti ibu bapa, guru, pimpinan masyarakat dan agensi berkaitan sangat penting dalam menggerakkan hasrat ini, selaras dengan agenda Rukun Negara yang kelima, iaitu kesopanan dan kesusilaan.

(2.2) Kepercayaan

Nilai kepercayaan yang menjadi doktrin teras bagi setiap penganut agama perlu dihayati dan diterapkan dalam kehidupan bermasyarakat. Selaras dengan prinsip pertama Rukun Negara, iaitu kepercayaan kepada Tuhan, komitmen untuk setiap warga agar berpegang teguh dengan kepercayaan agama masing-masing perlu digerakkan secara menyeluruh.

Meskipun setiap agama mempunyai doktrin kepercayaan asas yang berbeza antara satu sama lain, namun nilai-nilai universal yang mengangkat tema keadilan, kebajikan dan keharmonian boleh disepakati secara bersama.

Toleransi beragama yang dipraktikkan selama ini wajar diteruskan, dengan menghormati dan memahami falsafah dan tradisi dalam setiap kepercayaan yang wujud di Malaysia.

Justeru, program seperti dialog harmoni dan kempen kesedaran boleh dilaksanakan bagi mencapai matlamat ini, tanpa perlu melanggar sempadan sensitiviti setiap agama.

(2.3) Perundangan

Undang-undang yang adil dan saksama mampu berperanan sebagai instrumen pengawalan etika bagi mewujudkan keharmonian dalam masyarakat. Pematuhan terhadap aspek undang-undang ini perlu dihayati dan diterapkan secara menyeluruh di setiap peringkat dan platform yang ada.

Literasi yang rendah terhadap peruntukan undang-undang, di samping penguatkuasaan yang longgar berpotensi mencetuskan konflik dan kekacauan, terutamanya di platform digital. Status ketanpanamaan (*anonymity*) dan trend semasa yang mendominasi media digital masa kini dilihat telah mempengaruhi perlakuan tidak beretika di platform digital.

Justeru, pewartaan undang-undang baharu serta penguatkuasaan undang-undang sedia ada perlu dilaksanakan secara menyeluruh melibatkan semua pihak tanpa mengira kedudukan dan perbezaan latar. Individu yang mencetuskan provokasi dan kekacauan dalam masyarakat menerusi anasir-anasir konflik seperti rasisme, chauvisne dan fanatisme perlu dibanteras sehingga ke akar umbi.

(3) Komponen 3: Penghormatan

Elemen perpaduan dalam masyarakat majmuk di Malaysia bertunjangan nilai bertolak ansur dan saling hormat-menghormati. Penghormatan ini menjadikan perbezaan dan kepelbagaian bukan sebagai masalah utama yang mencetuskan konflik, sebaliknya menjadi suatu keunikan yang mencambahkan momentum positif. Ia wajar dipupuk dan dipraktikkan menerusi pelbagai platform dan pendekatan bagi memastikan setiap individu berupaya menjadi agen penyatupaduan masyarakat, dan bukannya pemecah-belah kesejahteraan yang telah wujud sejak sekian lama.

(3.1) Kematangan

Meniti usia kemerdekaan Malaysia melebihi enam dekad, sewajarnya telah mewujudkan kematangan bukan sahaja dalam kalangan warga, bahkan dalam menanggapi isu dan permasalahan yang mungkin sudah kurang relevan dengan konteks semasa.

Justeru, masyarakat majmuk di Malaysia perlu meneroka idea-idea baharu yang lebih matang, seperti dalam bidang politik, pendidikan, kesihatan, pekerjaan, ekonomi dan kebajikan. Isu-isu yang berpotensi mencetuskan konflik seperti sekolah vernakular, kepercayaan agama, politik perkauman dan sebagainya perlu ditanggapi dengan lebih berhemah.

Setiap pihak perlu memainkan peranan penting bagi memastikan isu-isu sebegini tidak dieksploitasi sesuka hati hanya bagi memenuhi agenda dan kepentingan peribadi semata-mata.

Pendekatan yang lebih tegas perlu dilaksanakan terhadap mana-mana individu yang sering melontarkan isu-isu yang mampu menggugat kestabilan dan keharmonian masyarakat menerusi pewartaan akta-akta bersesuaian.

(3.2) Keharmonian

Kepelbagaian latar masyarakat yang wujud di Malaysia merupakan suatu keunikan yang sukar didapati di mana-mana negara lain di dunia. Perlembagaan Persekutuan menjadi teras penting dalam memastikan keharmonian masyarakat kekal terpelihara. Justeru, semua pihak perlu berlapang dada dan menerima asas penting yang terkandung dalam Perlembagaan Persekutuan sebagai tiang integrasi masyarakat majmuk di Malaysia.

Kedudukan istimewa agama Islam dan kaum Bumiputera tidak boleh dilihat sebagai suatu ketidakadilan, sementelah hak dan kedudukan kaum dan agama lain juga utuh dipertahankan. Justeru, modul literasi Perlembagaan Persekutuan perlu dilaksanakan secara interaktif bagi memastikan ia mampu dihayati dan difahami oleh setiap warga.

Dalam masa yang sama, aktiviti dan program yang boleh membawa keharmonian dalam masyarakat seperti festival kebudayaan, permainan tradisional, video kesenian dan sebagainya boleh dijadikan trend semasa di platform digital bagi menterjemahkan keunikan masyarakat majmuk di Malaysia.

(3.3) Integrasi

Meskipun keunikan Malaysia terletak pada kepelbagaian, namun ia tidak wajar dijadikan benteng dan sempadan yang memisahkan sesama masyarakat. Tapak integrasi sebagai platform interaksi sosial masyarakat perlu dibentuk dan diperluaskan tanpa mengira perbezaan latar kaum dan agama.

Proses penyatupaduan yang sebelum ini digerakkan menerusi penglibatan secara kolektif setiap anggota masyarakat, menerusi aktiviti seperti kenduri-kendara, perlawanan sukan, kedai mamak, kesukarelawanan dan sebagainya, boleh diadaptasikan di platform digital.

Pelbagai aktiviti yang kreatif dan inovatif boleh dilaksanakan dengan kolaborasi pelbagai pihak seperti pereka grafik, mempengaruhi (*influencer*), dan pencipta kandungan (*content creator*) bagi mewujudkan tapak integrasi secara digital. Hal ini penting bagi memastikan tiada kesenggangan yang wujud dalam hubungan masyarakat majmuk walau di mana sahaja mereka berada, berpandukan kepada semangat Keluarga Malaysia.

(4) Komponen 4: Orientasi Masa Hadapan

Keharmonian dan kesejahteraan masyarakat turut dipengaruhi latar masa dan kronologi. Pengalaman konflik yang berlaku pada masa dahulu wajar dijadikan sebagai pedoman dan panduan, bukannya pencetus ketidakstabilan dan keresahan masyarakat.

Setiap pihak, baik kerajaan mahupun rakyat memainkan peranan penting bagi memastikan masa hadapan Malaysia yang lebih aman, makmur dan sejahtera. Oleh itu, pelbagai rancangan dan dasar telah dirangka bagi memastikan hala tuju Malaysia mencapai hasrat negara berprestasi tinggi berada pada landasan yang tepat.

(4.1) Kesaksamaan

Perlembagaan Persekutuan telah menjadi rujukan utama yang memperuntukkan panduan berkaitan pelaksanaan dan pengagihan hak setiap warga secara saksama. Namun, kesaksamaan ini tidak boleh difahami sebagai kesamarataan, kerana ia akan menafikan nilai keadilan kepada pihak tertentu.

Keistimewaan hak yang diberikan terhadap agama Islam, kaum Melayu, masyarakat Peribumi, bahasa Melayu dan Raja-Raja Melayu perlu difahami dan dihormati berdasarkan konteks dan realiti sosial di Malaysia.

Pertikaian berkaitan elemen-elemen ini hanya akan mencetuskan konflik dan persengketaan sesama masyarakat. Dalam masa yang sama, pelbagai peluang dan pengagihan kekayaan yang dikongsi secara bersama selama ini perlu sentiasa disyukuri.

Meskipun begitu, pihak berkepentingan perlu memastikan proses pengagihan ini bebas daripada sebarang penyelewengan, penindasan dan penafian hak sebagaimana yang dijamin oleh Perlembagaan Persekutuan. Justeru, kajian dan penyelidikan secara komprehensif dan terperinci perlu dijalankan bagi memastikan segala peruntukan yang disalurkan bukan bermotifkan kepentingan peribadi, sebaliknya pelunasan hak yang telah dijamin bersandarkan lunas keadilan.

(4.2) Kestabilan

Sistem demokrasi yang dilaksanakan di Malaysia membuka ruang penyertaan politik yang bebas dan luas kepada setiap warga, tertakluk kepada peraturan yang diperundangan. Kestabilan politik memainkan peranan penting bukan sahaja dalam mewujudkan perpaduan masyarakat, bahkan meningkatkan peluang pelaburan bagi menjana produktiviti dan pendapatan negara. Namun, persaingan politik kepartian yang gemar menonjolkan sensitiviti agama dan perkauman berpotensi menjerumuskan negara dalam konflik dan perpecahan. Perebutan kedudukan dan manipulasi pengaruh pula telah mencetuskan pelbagai ketegangan dan krisis sehingga merencatkan agenda pertumbuhan negara.

Justeru, cadangan pewartaan Rang Undang-Undang (RUU) Perlembagaan (Pindaan) (No.3) 2022 (Peruntukan Larangan Ahli Parlimen Bertukar Parti) yang dibahaskan di Dewan Rakyat merupakan antara inisiatif penting dalam mewujudkan politik yang stabil. Komitmen dan kematangan setiap pihak memainkan peranan penting dalam memastikan kestabilan politik di Malaysia kekal terpelihara, seterusnya mendatangkan faedah kepada pelbagai pihak.

(4.3) Kemakmuran

Kesenggangan jurang sosial dan ekonomi dalam masyarakat berpotensi menjejaskan perpaduan dan keharmonian masyarakat. Tragedi 13 Mei 1969 memaparkan persengketaan sesama masyarakat disebabkan ketidakseimbangan ekonomi yang berlaku. Maka, Dasar Ekonomi Baru telah dirangka ketika itu bagi memastikan pengagihan ekonomi dapat diseragamkan secara adil dan objektif.

Pendekatan ini mampu merungkaikan prasangka, curiga dan ketidakpuasan hati terhadap negara dan sesama masyarakat. Justeru, pelaksanaan Wawasan Kemakmuran Bersama 2030 yang mengangkat tema perkongsian kekayaan dan kesaksamaan agihan berperanan penting dalam mewujudkan perpaduan dan kesejahteraan masyarakat. Begitu juga Rancangan Malaysia Ke-12 yang turut mengangkat tema keadilan dan kesaksamaan bagi mencapai kemakmuran negara.

Namun demikian, pelbagai dasar ini hanya mampu mencapai matlamat sekiranya dilaksanakan secara berintegriti dan berfokus. Maka, pemantauan yang berterusan menerusi penetapan Petunjuk Prestasi Utama perlu dilaksanakan secara komprehensif dan sistematik bagi memastikan agenda kemakmuran ekonomi ini berjaya direalisasikan. Sekaligus, membawa kepada kesejahteraan dan keharmonian masyarakat.

Indeks Toleransi Digital

Pengukuran tahap toleransi digital dalam masyarakat majmuk di Malaysia penting dalam menilai tahap toleransi masyarakat majmuk dalam platform digital. Sekaligus, membolehkan pihak kerajaan mengambil langkah dan pendekatan yang sewajarnya bagi meningkatkan tahap toleransi dan memupuk perpaduan dalam kalangan masyarakat majmuk di Malaysia.

Justeru, Model Toleransi Digital yang dicadangkan ini mampu menjadi teras kepada Indeks Toleransi Digital yang boleh dibangunkan bagi mencapai objektif tersebut. Indeks ini juga mampu menjadi nilai tambah kepada pelaksanaan indeks-indeks sedia ada, seperti Indeks Keharmonian Masyarakat, Indeks Perpaduan Nasional, Indeks Kualiti Hidup Malaysia dan sebagainya. Indeks ini akan mengetengahkan empat domain utama dan setiap domain akan diwakili oleh tiga indikator menjadikan jumlah keseluruhan indikator adalah 12. Ringkasan pengukuran bagi domain dan indikator Indeks Toleransi Digital ini adalah seperti di Jadual 1.

Jadual 1

Indeks Toleransi Digital

Domain	Indikator
Komuniti	Persaudaraan, Komunikasi, Kebersamaan
Kepatuhan	Nilai Etika, Perundangan, Kepercayaan
Penghormatan	Kematangan, Keharmonian, Integrasi
Orientasi Masa Hadapan	Kesaksamaan, Kemakmuran, Kestabilan

Pengukuran tahap toleransi digital ini akan ditentukan menerusi pengiraan bagi mendapatkan skor indikator setiap domain. Skor domain pula diperolehi melalui pembahagian antara semua indikator yang terdapat dalam sesuatu domain. Formula pengiraan bagi mengukur nilai indeks ini adalah seperti dalam Jadual 2.

Jadual 2

Formula Pengiraan Nilai Indeks Toleransi Digital

Jenis Perkiraan	Formula	Petunjuk
Skor Indikator	$\Sigma [(Mx - Mmin) \div (Mmax - Mmin)] \times 10$	Σ : Jumlah Skor
Skor Domain (Konstruk)	$\Sigma \text{Skor Indikator} \div N \text{ Indikator}$	Mx: Min @ Purata Skor
Skor Indeks (Hak Reproduktif Wanita)	$\Sigma \text{Skor Domain} \div N$	Mmin: Skor Minimum Mmax: Skor Maksimum N: Bilangan 10: Nilai skor tertinggi dianggarkan

Sumber: Robert A. Cummins. (2013)

Melalui formula pengiraan ini, nilai skor setiap indikator dan domain akan menentukan nilai keseluruhan skor Indeks Toleransi Digital sebagai tanda pengukur tahap toleransi digital dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Interpretasi indeks ini dilakukan menerusi Skala 1 - 10, yang diadaptasikan daripada kajian Mustafa (2016) seperti di Jadual 3.

Jadual 3

Interpretasi Indeks Toleransi Digital

Nilai Indeks	Skala	Interpretasi
8.00 – 10.00	Tinggi	Tahap toleransi yang memberangsangkan dalam memupuk perpaduan dan kesejahteraan masyarakat majmuk di Malaysia
6.00 – 7.99	Sederhana	Permulaan baik ke arah menjamin toleransi digital dalam memupuk perpaduan dan kesejahteraan masyarakat majmuk di Malaysia
0.00 – 5.99	Rendah	Tindakan bersesuaian perlu disegerakan bagi mewujudkan toleransi digital dalam memupuk perpaduan masyarakat majmuk di Malaysia

Secara ringkasnya, pembinaan Indeks Toleransi Digital yang direncanakan ini merupakan cadangan lanjutan daripada Model Toleransi Digital yang dihasilkan menerusi kajian ini. Justeru, ia diharapkan mampu berperanan sebagai indikator dalam mengukur tahap toleransi digital dalam kalangan masyarakat majmuk di Malaysia.

Seterusnya, pihak kerajaan dan agensi berkepentingan boleh mengambil pendekatan bersesuaian bagi meningkatkan kesejahteraan dan memupuk perpaduan dalam kalangan masyarakat majmuk di Malaysia.

Penutup

Toleransi bermasyarakat merupakan elemen asas dalam mewujudkan keharmonian dan kesejahteraan, seterusnya memupuk perpaduan dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Interaksi digital yang semakin berkembang, terutamanya melibatkan generasi muda perlu diuruskan secara berhemah melibatkan pelbagai pihak berkepentingan.

Komuniti dan penghormatan merupakan dua komponen utama yang memainkan peranan penting dalam melahirkan masyarakat majmuk yang meraikan kepelbagaian dan mampu menguruskan perbezaan secara berhemah dan berhikmah. Dalam masa yang sama, penerapan nilai kepatuhan dan perencanaan orientasi masa hadapan yang stabil dan makmur turut berperanan merealisasikan hasrat perpaduan masyarakat.

Justeru, Model Toleransi Digital yang dibentuk berdasarkan empat komponen dan 12 nilai teras ini dilihat penting dalam mengukuhkan integrasi nasional di Malaysia, seterusnya mampu menterjemahkan kemajmukan dan kepelbagaian yang wujud di Malaysia dalam bentuk yang lebih jitu dan bersepadu.

Sebarang ancaman yang dilihat berpotensi merencatkan pembinaan asas keharmonian ini perlu segera diuruskan, sama ada menerusi kempen, dialog, mediasi, kursus, program mahupun penguatkuasaan undang-undang. Hal ini bagi memastikan kestabilan dan keharmonian yang wujud dalam kalangan masyarakat majmuk di Malaysia mampu dipertahankan sebagai suatu keunikan Keluarga Malaysia.

Rujukan

Abd Aziz A'zmi, Farrah Wahida Mustafar, Aimi Khairunnisa Abdul Karim dan Nurliana Suhaini. (2017). Realiti kepelbagaian kaum ke arah perpaduan nasional pasca merdeka. *Malaysian Journal of Social Science*, 2 (1), 1-24.

Abd Rahman, M. Z., Raja Sulong, R. H., & Hussain, A. M. (2019). The development of a multi-ethnic and multi-religious society in Malaysia. *Journal of Al-Tamaddun*, 14(1), 105–18.

Ahmad, Y., Aziz, N. A. M. K., Sulaiman, S., Mutalib, A. S., & Rose, N. N. (2018). Cross ethnic friendship among multi-ethnic students and teacher's role in supporting cultural diversity in school. *MATEC Web of Conferences*, 150, 50-57.

Azlan, A. A. (2019). Communicating about inter-ethnic unity: An investigation on differences between youths of the three main ethnic groups in Malaysia. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*, 35(2), 1–17.

Budi Anto, M. T., Bernadette, T., & Sohaimi, M. E. (2020). Ethnic tolerance in Sabah: An analysis of the factors affecting the harmony of the people in Sabah. *Solid State Technology*, 63(6), 810-821.

Declaration of Principles of Tolerance. (2020). *Declaration of Principles of Tolerance*. Retrieved on 12 December, 2020. <http://www.tolerance.ru/toler-deklaraciya-eng.php>.

Fazilah Idris, Mohd Richard Neles Abdullah, Abdul Razak Ahmad & Ahmad Zamri Mansor. (2016). The effect of religion on ethnic tolerance in Malaysia: The application of Rational Choice Theory (RCT) and the Theory of Planned Behaviour (TPB). *International Education Studies*, 9(11), 13-24.

Hassan Abu Bakar & Stacey L. Connaughton. (2019). Measuring shared cultural characteristic in Malaysia: Scale development and validation. *Cross Cultural and Strategic Management*, 26(2), 246-264.

Marij. A Hillen, Caitlin M. Guithel, Tania D. Strout, Ellen. M. A. Smets & Paul K. J. Han. (2017). Tolerance of uncertainty: Conceptual analysis, integrative model and implication of healthcare. *Social Science and Medicine*, 180, 62-75.

Melnichuk, A. I. (2018). Tolerance and intolerance in communicative discourse of mass media. *Kommunikativno-Lingvisticheskij*, 23(2), 58-61.

Mustaffa Omar. (2016). Perbandingan Indeks Kelestarian Hidup dan kemudah-ancaman komuniti minoriti Orang Asli di Semenanjung Malaysia. *Malaysian Journal of Society and Space*, 12(8), 34-47.

Noraini Mohd Nor. (2014). Pembentukan Indikator Kesejahteraan Keluarga di Malaysia. Dalam Mohd Tajudin Ninggal dan Rohany Nasir (Eds.), *Profesionalisme dalam Kaunseling dan Cabaran Masa Kini di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Robert A. Cummins. (2013). *Personel Well Being Index-Adult. Australia*. The International Well Being Group.

Samsudin Suhaili, Sathish Rao & Norliza Jamaluddin. (2020). Multiculturalism in higher education: Idealism, challenges and opportunities in Malaysian region context. *Journal of Critical Reviews*, 7(8), 36-51.

Shamsul Amri Baharudin & Anis Yusal Yusoff. (2014). *Perpaduan, kesepaduan, penyatupaduan*. Kuala Lumpur: Institut Terjemahan Buku Negara dan Insitut Kajian Etnik.

Walzer, M. (1997). *On toleration*. Yale University Press.

© 2022 INSTITUT MASA DEPAN MALAYSIA. All rights reserved.

Institut Masa Depan Malaysia
192, Jalan Ara, Bukit Bandaraya,
59100 Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur

For more information, visit our website:
www.institutmasa.com

e ISBN 978-629-95423-0-8

9 786299 542308